

JÓ SZERENCSET

MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

III. évfolyam.

2. szám.

1909. október 10.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

kir. bányatanácsos.

Szerkesztőség és

Telefon:

o kiadóhivatal:

Szerk.: 4.

Selmeczbánya

Kiadóhiv.: 5.

Nyomda: 29.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ára: egy évre 12 K.

Az előfizetés megkönnyítésére havi 1 K részleteket is elfogadunk. A megrendelésre vonatkozó aláírások egy évre kötelezők.

TARTALOM: A földkéreg ásvány kincsei és azok értéke. — A „Felsősziléziai vasipar r.-t. vasgyára és bányái Merény. (Egy képpel.) — Tudomány-Gyakorlat. Bányarendőri szabályok a lövőmesterek kötelező alkalmazásáról. — Szemle. Bányaművelés. — Vaskohászat. — Fémkohászat. — Kemlézet. — Gépezet. — Műhelygyakorlat. — Építészet. — Elektrotechnika. — Technológia. — Közgazdaság. Közgazdasági hírek. — Közggyűlések. — Piaczi hírek. — Hírek. — Személyi hírek. — Híradások. — Bányászegyesületek. — Társadalmi hírek. — Vegyes hírek. — Hírek a külföldről. — Munkásügyek. — Balesetek. — Közlekedés. — Irodalom. — Megjelent könyvek. — Lapszemle.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

A földkéreg ásvány-kincsei és azok értéke.

-- Irta *Neubauer Ferencz* m. kir. ministeri tanácsos, bányaisp. —

(Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára.)

(Folytatás a 3. oldalhoz.)

Magyarország bányászati viszonyait ismerjük; sok a barnaszene, kősója és vasércze; találtatik itt ezüst, réz-, ólom-, antimon és cink-ércz, higany és ami Oroszországon kívül más európai országban alig található említésre méltó mennyiségben, aranyat is termel.

Olaszországban fekete-köszent eddig nem találtak, de van barna szene, miért is ércei nem dolgoztatnak fel az országban, annál kevésbé, mivel elegendő tűzifája sincs. Vasérczek tekintetében nevezetes Elba szigete és Szardinia, utóbbin vannak ezüst-, ólom- és cinkércz-bányák is, kevés arany is fordul elő Olaszországban (Monte Rosa), továbbá higany, főleg pedig kén (Aetnán), mely cikkben Európában az első helyet foglalja el; termelnek ott aszfaltot és petróleumot is.

Oroszország mindenféle ásványkincsel rendelkezik, a nagy és termékeny belső síkság talaja még csak igen kevésbé ismert, közepe táján (Tulán) van nagy köszénmedenczéje, szintúgy Lengyelországban is, a Donecz táján pedig fekszik egyike Európa leggazdagabb széntelepeinek. Vasércz szintén sok van, főképpen az Uralban; mely hegységben sok arany, platina és mangánércz is termeltetik. Cinkércz Lengyelországban fordul elő. Mesés gazdag kősóban. Bányáiban 500.000 munkást foglalkoztat.

A Balkán-félsziget nem régen szabadult fel részben a mohamedánok uralma alól, a bányászat itt tehát még fiatal, a földkéreg még nincs átkutatva, mindazáltal termelnek Romániában kősót és petróleumot.

Európai Törökországban léteznek ugyan és ismertek is gazdag érc- és széntelepek, de nem bányásztatnak nagyban. Arany-, ezüst-, vas- és ólomércz-lelőhelyek ismeretesek.

Szerbia bányászata kicsi, de halad; léteznek ott kőszéntelepek, továbbá vasércz-, ólomércz-, cinkércz- és higany-előfordulások. Bolgárországban a bányatermelés még csekély; termelnek ólmot, vasat és szenet.

Görögország régi bányászattal diczekezik, már az ó korbán miveltek, később a török uralom alatt szünetelt, ujabban ismét megújították. Találtak ezüst, ólom, cinkércz, mangánércz és barnaszén; fekete kőszene azonban nincsen, vagy legalább eddig fel nem fedték.

Bosznia—Hercegovina bányászata csak az okkupáció óta kezdődött; találtak ott eddig vas-, réz-, mangán-, ólom- és antimon-érczeket, barnaszenet és kősót.

Végre találtak Európa poláris szigetein is barnaszenet.

Áttérve Ázsiára, magunk előtt látjuk északon Szibéria nagy kiterjedésű földjét, melynek ólom-bányászata már régóta nevezetes; előfordul ott azonban vas, réz, ón, leginkább pedig arany és ezüst. Szibériának évi aranytermelése eléri a 150 millió K-nyi értéket. Platinát 5000 kgt. termelnek.

Legtöbb arany a felső Lénánál, Transbaikáliában, Jeniszszeizk kormányzóság déli részében, Kursk, Nisnei-Udinszkban és Altaiban hozatik felszínre.

Ólom- és réztermelése csekély, úgyszintén vastermelése; grafitban Szibéria gazdag; kőszenet Uszuri déli részében találtak és Chabarovszkban, a szibériai vasút mentén. Sahalin sziget kőszenei, nagy hamútartalmuk miatt, kevésbé értékesek.

Kaukázia gazdag ásványi termékekben; ismeretesek nafta forrásai Baku mellett, hol évente 100 millió métermázsa petróleumot termelnek, de rendelkezik kősóval, réz-, és mangán-érczekkel is; mangánércze igen tiszta, mindenüvé kiviszik. A Siemens-féle nagy rézművek Kedabek mellett fekszenek, Jelizabetpolnál.

Ázsiai Törökországban, nevezetesen Kisázsziában fedeztek fel réz-, ezüst- és ólom érczeket; a Fekete-tenger partján, Eregli mellett, kőszenet is. Mezopotániában sok a nafta-előjövétel.

Perzsiában kell, hogy sok ásványkincs elrejtve legyen; de — mohamedán ország lévén — eddig kősó, nafta és kén konstatáltak; nem keresik fel, csak az ékköveket, türkizt, lapislazulit.

Afghanistanban van ólom és cinkércz, valamint timsó; a bányászat azonban fejletlen, csak az angolok űzik.

A Transkaspai kormányzóságban találtak az oroszok által kőszén, kősó, petróleum, kén, ólom, de ott is a vallás miatt fejletlen a bányászat. Bochara és Chiva, mohamedánoktól lakva lévén, nem rendelkezik

nek bányászattal; az oroszok azonban ott is találtak aranyat, kősót, timsót és ként.

A Himalaja államokban vasérczet bányásznak és dolgoznak fel. Indiában nem igen bujnak a föld alá az emberek; találnak ott a felületen is eleget a megélhetésre, mindazonáltal termelnek vasat, aranyat és rozsvas kőszén.

Burmában találtak petróleumot.

A Saltrange hegységben, — az Indus mellett, van kősó. Felső Burmában türkizeket szednek, Golkonda és Heidarabadban pedig gyémántokat.

Ceylon gneis-gránit- és kristályos-pala kőzeteiben fordulnak elő a drágakövek, melyek Ceylont és Indiát híressé tették, mint: gránát, cirkon, hiacint, topasz, spinell, zafir, korund, berill stb., fordul ott grafit is elő és kaolin.

(Folytatjuk.)

A Felsősziléziai vasipar r.-t. vasgyára és bányái. Merény.

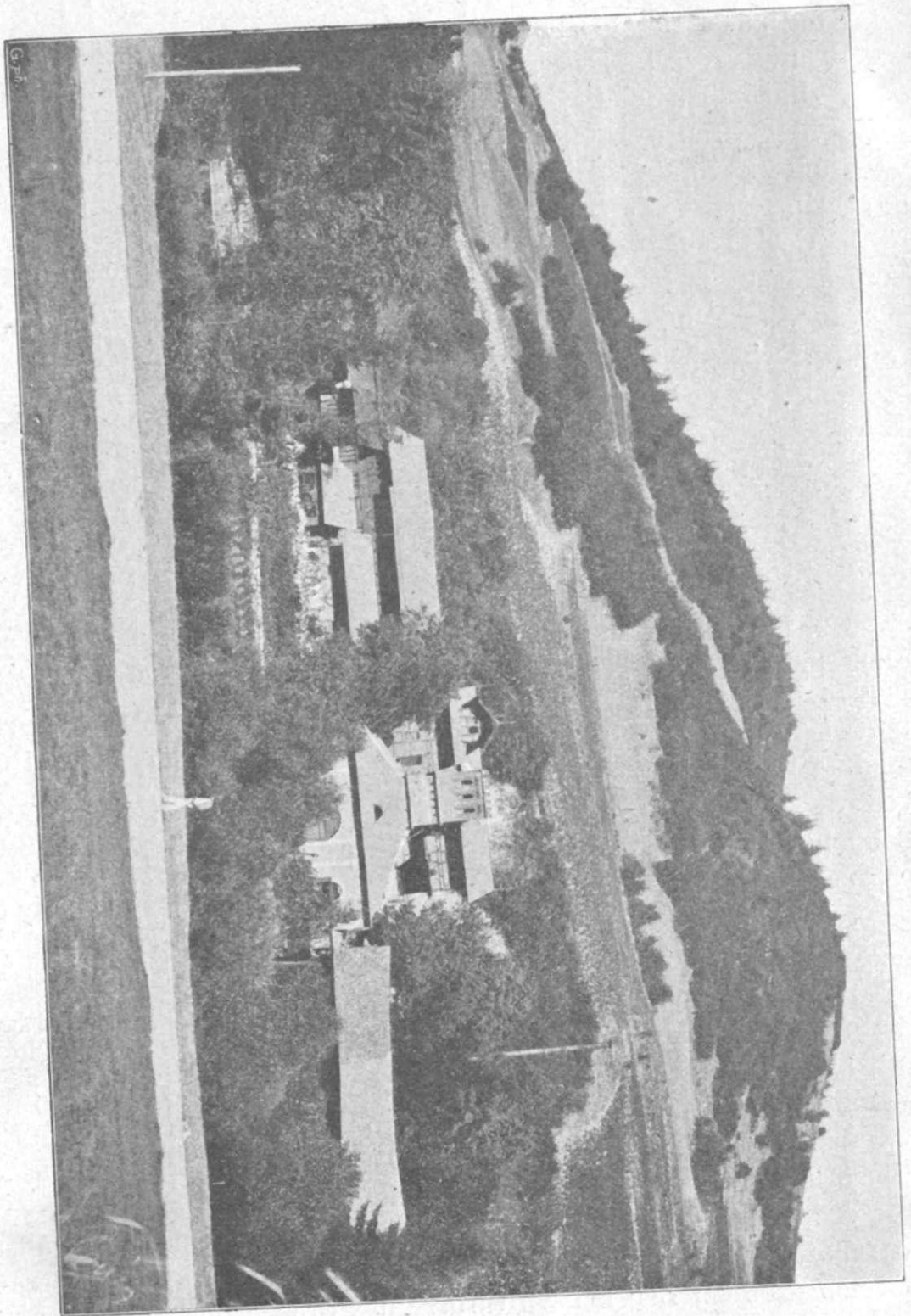
(Igló Könyve: 255—256. oldal.)

Mintegy 6—700 évvel ezelőtt német bányászok alapították, akik valószínűen a Harcz-hegység környékéről vándoroltak be. A községet hajdan «Wagendrüssel»-nek hívták, mely név keletkezéséről két verzió is szól. Az első szerint a bevándorlottak a község helyén sűrű erdőt találtak, melynek közepén egy mázsáló- (mérő)-ház (?) állott s innen vette a község nevét. Merény története is ezt mondja. A másik és valószínűbb verzió szerint: A községbe vezető út nagyon meredek, lejtős volt úgy, hogy a községbe-menetkor a szekér kerekeit meg kellett kötni; a kerékkötő-szerszámot a nép «Drossel»-nek nevezte és innen kapta a község is Wagendrüssel nevét.

Hogy Merényben és környékén már a XIII. században is virágzott a bányászat és kohászat, azt a községi levéltárban található számos irat bizonyítja. De bizonyoság lehet erre az is, hogy Wagendrüssel (Merény) pecsétjén a város czimere: pöröly, vas és harapófogó 1270. fölírással. Ez pedig mindenesetre a bányászat jelvénye és virágzását is bizonyítja.

A lakosság bevándorlása, illetve letelepedése után sok kiváltsággal ruháztatott fel, s úgy szorgalmas munkát fejthetett ki. A XIV. század kezdetén azonban Bebek nevű várur, kinek Krasznahorka-Váralján volt lakása, a merényieket robot-munkára kényszerítette, akik a nyers erő és hatalom kényszerítésére még Liptó megyébe is jártak robotolni. Igaz, hogy a robot legnagyobbbész bányamunkából állott és így a bányászat virágzását mozdította elő, — de mert törvénytelen volt, Róbert

Károly sietett a merényiek kiváltságait megerősíteni, Bebeket pedig eltiltotta attól, hogy a kiváltságokkal bíró polgárságot a törvény ellenére robot-munkára kényszerítse. Így aztán a merényiek nem járván más-

Merényi vasgyár.

hova munkára, a szomszédos bányatelepek hanyatlásnak indultak, sőt pl. a stillbachi teljesen meg is szűnt. Pedig Stillbach, mely ma egy elszegényedett tót falu, hajdan aranyat, ezüstöt és rezet adó bányákkal s külön pénzverő-hivatallal bírt.

A XVIII. század végén már Bindten és Rosztokán, — a merényiek által üzött — bányászat is megszűnván, a Máriássy-család a bányászathoz szokott népből földművelő népet akart csinálni s, hogy megélhetésüket biztosítsa, erdei munkát is adott nekik. Így aztán a még itt-ott üzött bányászat és kohászat is valóban csak pangott. bár teljesen soha meg nem szűnt, — de a község lakossága már többé nem kizáróan bányásznép, sem nem képezi életfeladatát a kohászat. Környékén is hanyatlik a vasércz föltárása és olvasztása s csak Feketehegy környékén bányásztak még vasat és rezet. A hámorok megszűntek s amelyek még ma is fennállanak, azok már a XVIII. század óta a Plander család birtokát képezték csupán.

A községet a múlt században két súlyos csapás is érte: 1831-ben kiütött a kolerajárvány, mely a lakosságot megtizedelte; 1834-ben pedig óriási tüzvész csaknem az egész községet megsemmisítette. E csapások azonban a népet csak nagyobb szorgalomra ösztönözték, minek eredménye az lett, hogy négy év múlva már nem csak kiheverte a csapásokat, hanem a Máriássy-féle birtokot is megvásárolta és 1844-ben a 120-ezer váltóforintot kitevő vételárat ki is fizette.

Ez időtől a bányászat és kohászat is újra megindul, bár a környéken vaskő alig volt található, de azért több hámorból egy olvasztó kemenczét is építettek a múlt század közepén. Ezt a költséget, amit az olvasztó felállítására fordítottak, illetve az olvasztó felállítását merényletnek tartották éppen azért, mert a közelben olvasztandó anyag alig volt található. Az egész olvasztótelep a nép ajkán «merény» nevet kapott s ez a név a múlt század második felében az egész községre rászállt úgy, hogy 1876. óta Merény régi neve teljesen feledésbe ment.

Ez a merényletnek elnevezett vállalkozás lendítette föl mégis Merényt, mert 1900-ban az egész telep és Feketehegy, Bindt és Grätl bányaterületei a Felsősziléziai vasműipar r.-t. birtokába kerültek, mely társaság a bányászatot is intenzíven kezdte művelni. Igaz, hogy a bányatelepek távol esvén a vasúti forgalomtól, csekély jövedelmet hajtottak s ezért féltő volt, hogy az üzemet beszünteti a társaság, de mióta Merény közvetlen közelében eddig még ismeretlen vaskövet találtak, mely meglehetősen nagy területet foglal el, azóta a bányászat is kezd föllendülni.

Ez a körülmény talán Merény haladásának is új irányt fog szabni s a bányászat- és kohászatban haldokló községet talán új életre fogja kelteni; s ha megvalósulhat a tervbe vett Gömör-szepesi vasúti összeköttetés Bettlér és Igló között, akkor Merény még lehet oly virágzó bányahely, mint hajdan Wagendrüssel volt.

Tudomány-Gyakorlat.

A pénzügyministerium vezetésével megbízott m. kir. miniszerelnök 1909. évi 57323. számú rendeletével kibocsátott bányarendőri szabályok a lövőmesterek kötelező alkalmazásáról és a repesztési munkáról a feketeszén-bányákban.

1. §. Feketeszén-bányákban a robbantást csak e célra külön kinevezett lövőmesterek végezhetik.

2. §. Lövőmesternek csak az nevezhető ki, aki:

a) irni, olvasni tud,

b) fekete-szénbányáknál vajúri minőségben legalább 5 évet töltött s ebből legalább két évet az illető bányaműnél,

c) józan életű, a bányarendőri szabályok áthágásáért büntetve nem volt, a repesztő szereket, azok tulajdonságait, hatását, az alkalmazásban lévő gyújtószerkezeteket s azok kezelési módját ismeri.

A kinevezendő egyént a gyakorlati képzettségre nézve az üzemvezető köteles megvizsgálni és alkalmazhatóságáról tanusítványt kiállítani.

Lövőmesteri teendőkkel az illető bányaműnél legalább egy év óta működő altiszt is megbízható.

A lövőmesteri képesítéssel bírókról minden bányaműnél nyilvántartás vezetendő.

3. §. A bányakapitányság kérelemre megengedheti, hogy a robbantást vizsgázott (2. §.) csapatvezető (előírott) eszközölje:

a) oly bányákban vagy bányarészekben, ahol sem robbanólég, sem szálló szénpor nem fejlődik,

b) egyes félreeső, nehezen megközelíthető, elszigetelt üzemponatokon.

4. §. A lövőmestereket, valamint a robbantással megbízott csapatvezetőket köteles az üzemvezető a repesztő anyagok átvétele, kezelése elszámolása, a robbantás előkészítése és végrehajtása tekintetében tüzetes írásbeli utasítással ellátni.

Ez az utasítás jóváhagyás végett a bányakapitányságnak bemutatandó.

5. §. A lövőmesterek illetménye a működésük területén foglalkoztatott munkáscsapatok keresményétől függetlenül állapítandó meg.

6. §. A robbantás mindazon üzemi pontokon tilos, ahol bányagáz (methán = CH_4) jelenléte a biztosító lámpával megállapítható.

E tilalom ugyanazon részarámban fekvő többi utána következő munkahelyekre is kiterjed.

7. §. Veszélyes szénpor képződése esetén a robbantás még ott is,

ahol bányagáz elő nem fordul, csak akkor eszközölhető, ha a szénpor kellő nedvesítés által a robbantás helyétől legalább 20 méternyire teljesen veszélytelenné tétetett.

8. §. Lőpor vagy más hasonló lassan robbanó repesztő anyag használata feltétlenül tilos.

9. §. A bányakapitányság egyes bányákban vagy bányarészekben a viszonyok és körülményekhez, nevezetesen a bánya veszélyességi fokához képest feltétlenül eltilthatja a szénben való robbantást, avagy pedig biztonsági repesztő anyagok alkalmazásától teheti azt függővé.

10. §. A töltés lefojtására csak tiszta nedves agyag, vagy más oly anyag használendő, mely szikrát nem ad.

Szénnel való fojtás szigorúan tilos.

A bányamű köteles gondoskodni arról, hogy megfelelő fojtóanyag mindenkor rendelkezésre álljon.

11. §. Le nem fojtott töltények elrobbantása szigorúan tilos.

12. §. Tilos a fojtást papirba vagy más hasonló agyagba burkoltan tenni a fúrólukba.

A repesztő töltények csak akkor helyezhetők a fúrólukba, miután az a fúróportól gondosan kitisztított s miután a fúróluk közvetlen környékéről is a fúróliszt, szénpor stb. eltakarított.

13. §. A töltés megengedhető legnagyobb mértékét a használatban lévő repesztő anyagokra nézve a bányakapitányság állapítja meg; de a töltés a fúróluk félmélységénél tovább nem terjedhet és a fojtás a töltés magasságánál kisebb nem lehet.

14. §. A szénben, vagy a szénnel közvetlen öszszefüggésben levő meddő közetben eszkozlendő robbantásnál csak villámos elsütés, vagy más bevált és hatáságilag megengedett biztonsági gyujtásmód alkalmazható.

Egynél több fúróluknak elrobbantása ily üzemi helyeken csak villámos gyujtás alkalmazása mellett együttesen történhetik.

15. §. A lövőmester, a robbantásra jogosult altiszt vagy csapatvezető köteles a fúróluk elrobbantása előtt gondos vizsgálat útján még egyszer meggyőződést szerezni arról, hogy a robbantás helyétől 20 m. távolságban sem a biztosító lámpán felismerhető bányagáz, sem veszélyes szénpor elő nem fordul.

16. §. E bányarendőri szabályok áthágása esetén — amennyiben súlyosabb beszámítás nem forog fenn — a bányatulajdonossal szemben az általános bányatörvény 240. §-a alkalmazandó.

A robbantási munkának lövőmesterek által való teljesítéseért (1. §.) az üzemvezető (aknavezető) is felelős.

A lövőmester, a lövőmesteri teendőkkal megbízott altiszt vagy csapatvezető e bányarendőri szabályok és a hatáságilag jóváhagyott utasítás (4. §.) áthágásáért, amennyiben súlyosabb beszámítás nem

forog fenn, 100 K-ig, ismétlés esetén 200 K-ig terjedhető pénzbírsággal büntetendő s utóbbi esetben a lövőmesteri megbízástól is megfosztandó.

Durva kötelességszegés megismétlése esetén az illető a szolgálatból is azonnal elbocsátható.

A harmadik bekezdésben megnevezett alkalmazottak felett a fegyelmi joghatóságot első fokon az üzemvezető gyakorolja.

17. §. E bányarendőri szabályzat 1910. évi január 1-én lép életbe.

Ahol a követelményeknek megfelelő (2. §.) lövőmesterek a szabályzat hatályba lépésekor alkalmazva nincsenek, a hatályba lépés után 2 hónap alatt a szükséges számban alkalmazandók.

Ennek megtörténtéről a bányakapitányságnak a fenti határidő lejárta után 15 nap alatt jelentés teendő.

Ugyanekkor előterjesztendő jóváhagyás végett a lövőmesteri utasítás (4. §.) is.

3. §. szerint megengedett felmentésért is ezen határidőn belül kell folyamodni.

18. §. E bányarendőri szabályzat a bányatelepeken a rendelőhelyiségben szükség esetén fordításban is kifüggesztendő; a lövőmestereknek s a lövőmesteri teendővel megbízott altiszteknek és csapatvezetőknek a szabályzat egy-egy példánya a 4. §-ban előírt utasítással együtt elismervény mellett átadandó.

19. §. E rendelet hatálya a bányakapitányság által minden oly barnaszénbányára is kiterjesztendő, mely állandóan sujtóléggel küzd, vagy ahol a fellépő szénpor veszélyesnek bizonyul.

Budapesten, 1909. évi szeptember 19. napján.

Wekerle Sándor, s. k.

a pénzügyministerium vezetésével
megbízott m. kir. miniszerelnök.

Szemle.

Bányamivelés.

A bányalevegő megrontása dinamitnak elrobbantásából eredő gázok által és e gázoknak ártalmas volta. Svédországban nemrégiben két szénokszidgáztól eredő halálos baleset történt, melyek hatósági vizsgálata azt állapította meg, hogy a gyilkoló gáz, dinamitrobbantások származéka volt. A robbantó munkáknál használatban állott dinamit azonban a megejtett további vizsgálatok folyamán kifogástalanul jónak bizonyult és helyesen kezelve, maradék és utógázok fejlesztése nélkül robbant el. Így tehát csakis oly gázokról lehet a szó, amelyek a dinamitnak lassú elégeése közben képződnek. Ilyen esetekben a bomlás folyamata

ugyanis a robbantással kísért processustól egészen eltérő s az utógázok NO mellett igen sok CO-t is tartalmaznak. (Ztschr. ges. Schiess- und Sprengstoffw. 1909. IV. 241.) *Cr.* (95.)

Vaskohászat.

Aczélnak előállítása kiskonverterben. Zenzes A. (Berlin-Westend) 212053. sz. n. b. szabadalma (1907. szept. 1.) szerint a konverter-folyamat-céljaira alkalmas, szénanyagban szegény (1,5—3% szénanyag) vasat, aczélhulladékoknak és ferroszilíciumnak a kupoló-kemenczében való beolvasztásával kapunk, amiközben a koksban tartalmazott kénnek eltávolítására, a rendes pótlóanyagok (mészpát, fluorit vagy mangánötvözetek) szolgálnak. Ezen, a kupólókemenczében előállított középtermék, a kis-beszemerezés olcsó aczélhulladékainak gazdaságos értékesítését lehetővé teszi s oly vasanyagot szolgáltat, amely a konverter fujtató-periodusát is megrövidíti. *Cr.* (99.)

Fémkohászat.

Kis mennyiségekben jelenlévő arzénnek és antimonnak hatása a rézre. Ismeretes dolog, hogy az arzén, a réznek a tulajdonságait, bizonyos hasznosításai tekintetéből, előnyösen befolyásolja. Az arzén pótlásának megengedett határértékei kérdéseiben azonban igen nagy volt eddig a bizonytalanság. Hiorns A. H. és Lamb. S. ujabban oly réz-arzén-ötvözeteket vizsgáltak meg, amelyeknek arzénben való tartalma 0,5—3,00% volt. A réznek a keménysége, az arzénben való tartalom növekedésének arányában emelkedik. Az elektromos ellentállás 0,077 Ohm-ról 0,611 Ohm-ig (2,58% As) jóformán egyenletesen emelkedő, míg a vezetőképesség 100-ról 12,6-ig leszáll. Az antimon pótlása a réznek a tulajdonságait szintén javítólag befolyásolja; a hatás azonban valamivel gyengébb. (J. Soc. Chem. Ind. 28. 909.) *Kaselitz. Zc.* (34.)

Kémlészet.

A réznek rézokszálát alakjában való kiejtése. Goch F.-A. és Ward H. L., a Peters által használt módszert beható vizsgálat tárgyává tette. Kisebb-nagyobb rézokszálátmenynyiségeknek kiejtésére legalkalmasabb a következő eljárás: A réz-só 50—100 cm³-ének, 50%-os oly eczetsavban való oldatához, a mely még 5% salétromsavat is tartalmaz, forralási hőmérsékleten, 2—4 g. kristályosodott okszálsavat adunk. A keveréket éjszakán át állani hagyjuk, mire a rézokszálátot szűrőtégelyben öszszegyűjtjük és kevés vízzel gondosan kimossuk. A tégelyt főzőpohárban 200 cm³ forró víz alá helyezzük. A víz 25 cm³ kénsavat (1:4) tartalmaz. A titrálás rózsás szineződésig, permanganát-oldattal történik. — **Szűrőpapirosnak kezelését és gondozását** illetőleg, *Kominek, Mallinckrodt* és *Stull* megállapították, hogy a szűrőpapiros, ha nincsen gondosan csomagolva,

a laboratóriumban sósavat, klórammoniumot, ammoniakot és nitrogénvegyületeket és pedig néha oly nagy mennyiségekben felvenni képes, hogy ennek folytán az elemzések pontosságát nagy mértékben károsíthatja. *Zc.* (34.)

Gépészet. | **Túlhevítő, a gőz oda- s visszavezetésére szolgáló, egymásba tolt részekből.** Körkeresztmetszésű csőbe háromszög-, vagy sokszög- keresztmetszéssel bíró csövet helyezünk be. A friss gőz előbb a belső csövön áramol végig és azután megszokott áramlásban halad a külső és a belső cső között keletkezett üregekben tovább. *Szb.* (17—18.)

Műhelygyakorlat. | **Gyorsan gyalulógép gyorsított aczélmozgással.** A Powell Tool Co. (Worcester, Mass) ezen új műhelygépeinek szembetűnő ujdonsága, hogy oly készülékkel van felszerelve, melynek segítségével a gyaluló-aczélat, a járat elején lassan, később mind gyorsabban- és gyorsabban, a járat végén ismét lassított menettel lehet működtetni. A legnagyobb sebesség a kezdő- s a végső-sebesség két-háromszorosa lehet. Azok a helyek, amelyeken a mozgás gyorsulása, vagy lassúdása bekövetkezik, a szán egyik oldalára szerelt ütközők által vannak megszabva. Ezek az ütközők, szíjas-átváltóval és emelő-átvitelekkkel vannak kapcsolatban. A gyorsulást előidőző ütközőt üzemközben úgy lehet áthelyezni, hogy hatása megszűnjék és a gép egyenletes sebességgel dolgozzon. Előzetes megmunkálásokhoz a gyorsított, végső kidolgozásoknál az egyenletes járatot kell beállítani. A gép 635 mm magas s 1524 mm hosszú darabok gyalulására használható. Súlya 3000 kg. (*The Iron Age* 83. köt. 24. sz. 1909—1911. old.) *Merkelbach. Jg.* (22.)

Építészet. | **Tűzet-, esőt- és fagyot-álló födélnevezlapok előállítására.** Kuzniszky E. (Oswiecim) szabadalmi bejelentése szerint legegyszerűbben az imprégnáló kezeléssel kikérült nevezlapoknak, finomra őrlött grafitporral, azonnal való behintése útján történik. *Cr.* (98.) — **Habarcsoknak és velök kötött műköveknek vizet át nem bocsátóvá tétele,** bitumenes anyagok segítségével vétele mellett. A habarcsokhoz, bitumenes anyagoknak vagy zsíroknak, olajnak, viaszknak, szappanyoknak és agyaganyagot tartalmazó földes-termékeknek vizes emulzióját, esetleg ugyane keverésrészekből összeállított száraz emulziót, kevernek hozzá. Az emulzióhoz használandó bitumenes anyagokat, különféle pótlószerekkel, tetszőlegesen módosítani: így zsírok, olajok, gummi, kaucsuk, gyanta hozzáadása útján lágygyá és rugalmassá; kén és kréta hozzákeverésével keménynyé s merevvé lehet tenni. Elszigetelő szerek hozzáadásával, vizet-át nem bocsátó oly

vakolatokat lehet előállítani, melyek a falakat meleg, hideg, villámosság és hang ellen is izolálják. (N. B. Sz. 1906. évi IX/5. 211877. sz.). Cr. (96.) — **Választófalak előállítása czémentből, gipszből és hasonló anyagokból.** Ugy függélyes, mint vízszintes irányban beállítható fából keretet rövünk össze, mely mind a két irányban beállítható és melyen az adott terület nagyságának megfelelően, az előállítandó fal gyámfala gyanánt szolgáló, különböző magasságban és könnyen oldhatóan borítódeszkákat erősítünk meg. *Szb.* (17—18.)

Elektrotechnika. | **Elektromotorok átmedvesedett tekercselésének a szárítása.** Átmedvesedett tekercselését az elektromotoroknak igen érdekesen szárították meg Oroszország egyik kohótelepén. A motorok árvíz alkalmával medvesedtek át, a mikor is, mintegy három napon át, állandóan víz alatt voltak. Az árvíznek megszűnésével sürgősen üzembe akarták hozni a motorokat, ami nem lett volna lehetséges, ha a szokásos módon szárító-kamarákba vitték volna azokat, ahol legalább négy-öt napig száradniok kellett volna. A tekercselést tehát meleg levegőnek a hozzá-vezetésével próbálták rendbehozni olyképpen, hogy az olvasztók felhevített levegőjét csövön leágasztatták és hajlítható fémtömlő segítségével a tekercselésekre s azok közé fújtatták. A vascsöbe belépő levegő 800° C-ról 220° C-ra hült le s a hajlítható tömlő fűvócsövéből, amelyet 200—400 mm távolságra tartottak a szárítandó tekercseléstől, mintegy 150° C hőfokkal érte az utóbbit. A motorok tekercselését ily módon, egyenként 40 percz alatt kiszárították és miután még biztonság okából 4 órán át, terhelés nélkül futni engedték, minden nehézség nélkül üzembe helyezhetők voltak. *Ku.* (19.)

Tekhnológia. | **Vas- és fémforgácsok brikettekké sajtolása** útján a forgácsok jó felhasználhatóságát biztosítjuk. E sajtolás *Rónay*-nak, a magyar aczélárúgyár volt igazgatójának a szabadalma és ujabban Németországban igen nagyszabású vállalat foglalkozik, különösen a *tegeli Borsíg-gyár* részvétele mellett e sajtolással. Az öntőművek eddig önmaguk próbálták az öntött-vas-forgácsok beolvasztását, ami nagy nehézségbe ütközik már azért is, mert a fűvószél kiviszi a lazán összszefüggő forgácsok egy részét a kupoló-kemenczéből és ugyancsak e laza összszállítás folytán oly nagy felületet ér a szél, hogy igen nagy az elégés és sok a sűrűn folyó salak. Minthogy ezenfelül a nagy felület a kénnek a felvételét is elősegíti a kupoló-kemenczének elégtelen kihasználása mellett igen silány anyagot is kapunk. E bajon már régebben igyekeztek olyképpen segíteni, hogy a forgácsokat különböző kötőanyagokkal egyesítve téglákká sajtolták és így adták fel a kupoló-kemenczébe. Ámde a hő hatása alatt a brikettek rendszeren

szétestek és a lazán szertehulló forgácsok ugyanúgy viselkedtek mint előbb. *Rónay* eljárása szerint a forgácsokat kötőanyagként az alkalmazásba vétele nélkül, igen magas nyomásnak vetik alá, eltávolítják a forgácsok között lévő levegőt és ilyenképpen tömör briketteket termelnek, amelyek a kemenczében éppen úgy viselkednek, mint a nyersvas. De nemcsak a forgácsok teljes értékű felhasználását biztosítja ez az eljárás, hanem az e briketteket használó öntőművek állítása szerint ezeknek feladásával lényegesen jobb öntés érhető el úgy, hogy egyes öntőművekben kiválóan jó anyagnak a készítését éppen eme briketteknek a felhasználásával biztosítják. Az öntöttvashoz hasonlóan az aczél- és a kovacsvas-forgácsok is brikettekbe sajtolhatók, holott eddig igen olcsó áron adták el azokat a Martin-aczélművek részére. A brikettek igen jól beváltak a Martin-kemenczében és a kupoló-kemenczékbe való feladásuk is igen előnyösnek bizonyult. Hasonlóképpen áll a dolog a fémgorgácsokkal is, amelyeket az eddig dívó felhasználás esetén, kétszer kell megömlasztani, ami a fémgorgács-briketteknel fölösleges. *Ku.* (19.)

Közgazdaság.

Közgazdasági hírek. | **A fővárosi világítógáz-művek szénszükséglete.**

A székesfőváros tanácsa, legközelebb kiírja a nyilvános versenytárgyalást a város üzemébe átveendő gázművek kőszén-szükségletének biztosítására. Az 1911. év és esetleg a következő évek szükségletét fogják biztosítani, valószínű azonban, hogy megfelelő készlet beszerzése céljából már az 1910. évben is szállításra kerül körülbelül 400.000 q. Egy egész évnek szénben való szükséglete körülbelül 2,000.000-ra tehető. *Bp.* (234.)

Közgyűlések. | **A Rimamurány-Salgótarjáni vasmű r.t.**

szeptember 30-án tartotta közgyűlését, mely elhatározta, hogy az 1908/9. üzletév 8.672.523 K-t kitevő nyereségéből az épületek számlájából 103.693 K-t, a bányák számlájából 63.420 K-t, a gépek számlájából 92.493 K-t, továbbá rendkívüli leírás czimén 1.000.000 K-t, hoz leírásba, adótartalékba 700.000 K-t helyez s a tartalékalap javára 268.516 K-t fordít. A részvényeseknek részvényenként 32 K-t fizet ki 16%-os osztalék fejében (a tavalyi 15%-kal szemben), a külön tartalékalapot 600.000 K-val növeli; a tisztviselők nyugdíjalapjára 100.000 K-t, a társulások javára 75.000 K-t fordít és a fennmaradó 1,206.084 K-t a jövő üzletév számlájára vezeti át. A közgyűlés az igazgatóság jelentését, valamint a javaslatokat elfogadta és a felmentvényt megadta. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság mandátuma lejárván, a közgyűlés igazgatósági tagokul megválasztotta az igazgatóság eddigi tagjait és mint új tagot, Kohner Jenőt. — **A Hernádvölgyi magyar vasipar r.t.** szept. 30-án tartott közgyűlése elhatározta, hogy

a 2,749.734 K nyereségből az értécsökkenési tartalékalap javára 600.000, adótartalékra 200.000 K-t fordít, továbbá, hogy a részvényeseknek 13% = 26 K fizetessék ki; a tartalékalap javára 300.000, a társláda javadalmazására 50.000 K fordítassék, míg a fenmaradó 194.903 K új számlára vitessék elő. *Mk.* (40) — **A Budapestvidéki kőszénbánya R.-T.** 1909. október 14-én csütörtökön délután két órakor Brüsszelben, Van Halteren közjegyző irodájában tartja meg ez idei rendes közgyűlését a következő napirenddel: 1. Különfélé közlések. 2. Az igazgató-tanács és a felügyelő bizottság jelentése. 3. Az 1908/09. üzletév mérlegének megvizsgálása s jóváhagyása. 4. Igazgatósági- és felügyelő-bizottsági tagok választása. A részvényeket Brüsszelben, Rue des Paroissiens 26. sz. a., vagy pedig Budapesten a társaság irodájában, V. ker. Báthory-u. 12. sz. a. kell letenni. *Bb.* (40.)

Piaczi hírek.

FÉMPIACZ. Fémárak. London, okt. 1. *Réz*, csili 59·5, határidőre 60·25, best selected 62·10, spanyol 13·2·6, angol 13·10 font. *Horgany*, közönséges 23·5, jobb minőségű 23·17·6 font. *Aluminium* 71 font. *Antimon*, regulus 29·10. Eladásra került 1000 tonna réz, 900 tonna ón. — **Az amsterdami ónaukczió**n 58.200 blok banka-ón kelt el 84⁷/₈ hollandi forinton, míg a július 29-én tartott aukczió csak 81 frtot fizettek. *Mk.* (40.) — **VASPIACZ. A vaspiacsról.** Az üzlet általában semmi hajlandóságot sem mutat a megélénkülésre. A vevők nagyrésze szívesen vásárolna, de egyfelől a készletek mindenhol még nagyok, másfelől a szükséglet minimális, mert a legtöbb vasat-feldolgozó iparvállalatnak igen kevés a munkája. A magyar vasgyárak foglalkoztatása ennek daczára nem épen rossz, ámbár tagadhatatlanul sokkal több megrendelést is elbírnának; ellenben Ausztriában a vasművek már nem tudják üzemüket kellőképen foglalkoztatni és bár már többször tervezték, a hónapokkal ezelőtt foganatosított üzemredukciót, az üzemeket még nem lehetett sehol sem megszüntetni. A budapesti vasnagykereskedő czégek raktári üzlete a rendes keretekben mozog és ha nem is mutat emelkedést, nagyobb arányú hanyatlás sem tapasztalható. *Mk.* (40.) — **A német vasipar helyzete.** Az utóbbi napokban kedvezőbb hírek kerültek forgalomba a német vasipar helyzetéről. Ezt a jelenséget azért tartjuk figyelemre méltónak, mert a német vasipar mostoha helyzete idézte elő a nemzetközi vasipar pangását és ennek a pangásnak a következése, hogy az osztrák és magyar vaskartel kénytelen volt az árakat leszállítani. A vasipar helyzetéről a német vasgyárakhoz egy rajna-weszfáliai szaklap idevonatkozólag kérdést intézett. A beérkezett válaszokból kitűnik, hogy a német vasipar helyzete csak a foglalkozás mértéke tekintetében javult, de az árak emelkedésére még nem igen jó a kilátás. *Pn.* (236.) — **SZÉNPIACZ. A felső-sziléziai szénpiac** a lefolyt héten változatlan maradt és míg a darab-, koczka- és a diószén kereslete eléggé élénk volt, addig a gyári szén termelése még mindig túlhaladja a keresletet. Némi javulás e héten is észlelhető volt, de a beavatott körök véleménye szerint a piac csak tavasszal fog javulni. Osztrauból érkező tudósítások szerint a sztrájk lehetősége igen nagy, amiért az osztraui szénre utalt gyárosok az utóbbi napokban nagy mennyiségben rendeltek szenet s így a forgalom nagyban emelkedett. A bánya-

munkások és a bányavezetőség között eddig nincsen meg az üzem akadály nélkül való menetéhez megkívánt feltétlen egyetértés, de remélhetőleg a közeli napokban sikerülni fog megkötni az egyezséget és a szénpiacot megóvni a sztrájk káros hatásaitól. A kovácsszén kereslete igen élénk. *Bp.* (236.)

Hírek.

Személyi hírek.

KINEVEZÉSEK. A m. kir. földművelésügyi miniszter **Dr. Dessewffy Aladárt** szolgálattételre a vízaknai kincstári sós gyógyfürdőhöz beosztott m. kir. fürdőorvost, jelenlegi szolgálati beosztásában való meghagyása mellett, a X. fizetési osztályba nevezte ki. *Bp. Kzl.* (224.) — A m. kir. pénzügyminiszter **Huszthy Géza** bányahatósági segélydíjas végzett főiskolai hallgatót bányaeszküdtté nevezte ki és szolgálattételre a bányászati főiskola bányaméréstani tanszékéhez osztotta be. Kinevezte továbbá tanársegéddé **Haurik Károly** bányagyakornokot a bányavegytani tanszékhez. *Sh.* (40.) — **Burghardt József** okleveles fémkohómérnököt a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskolához tanársegéddé, és **Pfleilmayer Ernő** bányamérnöki szakot végzett főiskolai hallgatót ideiglenes minőségben m. kir. bányagyakornokká. (*Budapesti Közlöny.* 1909. évi 226. sz.) — **ATHELYEZÉSEK.** **Mády János** kir. bányamérnököt, akit csak a napokban helyeztek át Abrudbányáról Verespatakra, a pénzügyminiszterium Kapnikbányára rendelte át, villamos központ létesítése végett. Mády János helyét **Triber Elek** kir. mérnök foglalta el. *Ab* (40.) — **HALÁLOZÁS.** **Seide József** a salgótarjáni köszénbánya r.-t. tisztviselője szept. 29-én ötvenhat éves korában meghalt Budapesten. *Bp.* (233.) — **Dominits Gyula** a Ganz-gyár tisztviselője, életének 55-ik évében, október 2-án Budapesten meghalt. *Bp.* (234.)

Híradások.

Új pénzügyministeri államtitkár. A *Kupecz* Ödön elhalálása folytán megüresedett pénzügyi államtitkári állásra a király, *Wekerle* Sándor miniszterelnök, pénzügyminiszter előterjesztésére **Papp Elek** államtitkári czímmel és jelleggel főruházott ministeri tanácsost nevezte ki. Az új államtitkár régi kipróbált, kiváló munkása a pénzügyi közigazgatásnak, hosszabb időn át szakavatottsággal vezette a hitel- és költségvetési-osztályokat és a kiegyezési tárgyalások alkalmával is hasznos szolgálatot tett nagy tudásával. Igazságosságánál és megnyerő modoránál fogva, a tisztviselői kar osztatlan becsülését és szeretetét is bírja, kinevezése tehát a pénzügyminiszteriumban örömet és meglepedést kelt. **Papp Elek** 1858-ban született, így csak ötvenegyedik évében van. Állami szolgálatba 1880-ban lépett, mint fogalmazó-gyakornok; 1881-ben pénzügyi fogalmazóvá neveztetvén ki, 1885-ben a volt pénzügyi közigazgatási bírósághoz osztották be, ahol rövidesen ministeri fogalmazóvá lett. Majd a pénzügyminiszteriumban 1891-ben ministeri titkárrá, 1896-ban osztálytanácsossá, 1903-ban ministeri tanácsossá ez év április hónapjában pedig címzetes államtitkárrá lett. Az 1900 évben, nagy érdemeiért a király a harmadosztályú vaskorona-

renddel tüntette ki. *Bh.* (232.) — **Magyarországi petróleum-források után való fúrásokra** Bailly de la Fallaise Vincent Vincent Gabriel gróf és Chesnais Ágost Dr. párisi lakosok „*Société de gisements pétrolifères de Hongrie*“ cég alatt alkalmi társaságot alakítottak Párisban. Ez a társaság Alsófehér-megyében és az Iza folyó völgyében elterülő zárt-kutatmányok tulajdonosaival szerződést kötött, amelyben kötelezte magát, hogy petróleum-források után fúrat és amennyiben az ezek létezését állító geológiai szakvélemények beigazolást nyernének, a források hasznosítására akár francia, akár magyar tőkével részvénytársaságot alakít. — **A Gróf Csáky-féle prakfalvi vasgyár R.-T.** felől a »Pesti Napló« azt hiesztelte, hogy a csőd szélére jutott. Amint mi tudjuk, ennek a társaságnak a vagyoni viszonyaiban az utolsó mérleg óta változás nem állott be. A társaság egyik nagyvasolvasztójának az üzemet beszüntette ugyan, de nem azért, mert anyagi zavarokkal küzd, hanem azért, mert a faszénnel termelt nyersvas ma sokkal drágább, mint a más olvasztóktól vásárolt bázikus nyersvas. *Mk.* (40.) — **Új petróleum-nyomok Erdélyben.** Besztercze Naszód megye észak-keleti részén, szemben a rumániai petróleum-fúrásokkal, grafitpalában kutatva bő földviaszk (földzsír) nyomokat talált Várna Viktor borgó-prundi községi jegyző. A fúrások megindítása végett részvénytársaságot akarna alakítani. **A Witkowitzi bánya- és vaskohó-társulat** Szepes megyében, az *Ötösbányán*, valamint a vereshegyi bánya- és vaskohó-üzemeknél, a termelés fokozása s a szállítás összehangolása kedvéért nagyobb telepítéseket és építkezéseket létesített és újabb üzemi berendezésekről gondoskodott. Vereshegyen a József-aknát átépítették és a negyedik szintig két szállító- és egy járó-osztálylyal kibővítették úgy, hogy az összes horizontokon fejtett érczek a negyedik szintre leszállíthatók innen pedig 2200 m hosszú vonalon a Kreuttschlag-táró előtti drótkötélpálya rakodójáig fennakadás nélkül továbbíthatók legyenek. A szállítást két Langen-Wolf féle 12 lóerős benzin motoros bányalokomotív bonyolítja le fennakadás nélkül. A telepen ez év folyamán négy új pörkölő-kemenczét építettek. Jelenleg 56 pörkölő kemencze áll az itteni bányamívelés szolgálatában. — **A Szápári Köszénbánya R.-T.** nagyobb befektetéseket tervez, többek között új aknát akar telepíteni és több új munkáslakóházat akar építeni. Ujabban külföldi szaktekintélylyel vizsgáltatták felül bányászatukat. *Bb.* (40.) — **»A Horváth Szénbányamívelő R.-T. Golubovetzben«** csődbe jutott. A társaság részvénytőkéje 600.000 K volt; amelyet 83.000 K-ra lebélyegeztek. A társulat négy év óta kedvezőtlen üzemszervezéssel küzdött. *Um.* (27.) — **Üzembeszüntetés, eredményes kutató fúrás után.** Udvarhely vármegyében, Homoród-Almás község területén, a Vargyas-völgyben közel tíz éven át, nagy szakértelemmel szén után kutatnak. Annyi év után a már igazán várva várt telepet, állítás szerint meg-

kapták és 50 m. mélységben, 1 m. vastagsággal át is fúrták. Az aknát a szénfekvet után 40 m-ig le is mélyítették, de mielőtt a telepet az aknával elérték volna, sajnos, vízszivárgást ütöttek meg, amelyből a fakadó vizek az aknát csakhamar elöntötték. A vízbetörést a legnagyobb erőlködés daczára nem lehetett elzárni, miért az igazgatóság az üzemet egyelőre beszüntette. *E. T.* (X 3 909.) **Változások a Ganz-gyárnál.** A Ganz-gyár tudvalevően három év előtt helyezte át központját *Kőbányára*. Most a budai ugynevezett »Törzsgyár«-nak, amelyből a mostani hatalmas vállalat fejlődött, önálló műszaki vezetése is megszűnik és a gyár inkább műhely jelleggel fog bírni. *Billet* József törzsgyári igazgató már ki is lépett, *Scheller* Miksa igazgató-helyettes pedig nyugalomba vonul. Ezek a változások azt jelentik, hogy a Ganz-gyár üzeme és vezetése, a régi budai gyárból kihelyeződik a kőbányai központba, amelynek erősebb fejlődése újabb és újabb beruházásokat követel. *Pn.* (235.)

Bányászegyesületek.

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Salgótarjáni osztálya,

az aczélgyári tisztikaszinóban szept. 4. ülést tartott, melyen a folyó ügyeken kívül bejelentésre kerül az, hogy a Mechwart szoborjavára az osztály 50 K-át adományozott, a tagok pedig 135 K-át gyűjtöttek. A tárgysorozat 1. pontja a *megbízható munkások száma növelésének* a problémája, melyre nézve osztály a munkásjóléti intézménynek az egész vonalon való teljes keresztülvitelét és a munkások állandósítását javasolja; a munkásgimnázium eszméjét az osztály nem pártolja, de népszerű előadásoknak néha-napján való megtartását elfogadható, munkásnevelő segítőeszköznek minősíti. 2. *A bányászati termékeknek a külföldre való kivitele* kérdését az osztály állandó napirenden tartandónak véleményezi. 3. *A magyar bányászati és kohászati tanács szervezése* az osztály véleménye szerint csak a m. bányatörvény megalkotása után fog aktuálissá lenni. 4. A munkaerő pótlását célzó tehnikai vívmányokra vonatkozó felhívás, megszívlelése minden üzemi mérnök szakszerű kötelessége. 5. *Tanulmányi alap létesítése* és 6. *az egyesület anyagi helyzetének javítása* kérdéseiben az osztály elvi álláspontra nem helyezkedik, de más szakegyesületek példájára mutat rá, kívánatosnak jelentvén ki, hogy az Orsz. Magy. B. és K. E. e más hatalmas és befolyásos egyesületek módjára törekedjék, saját ügyeit előbbre vinni. *A bányászati és kohászati tisztviselők nyugdíj ügye* szóba kerülvén az osztály e kérdést úgy a kincstárnál, mint a magánvállalkozásoknál alkalmazott műszaki tisztviselők viszonyainak tekintetbe vételével egyöntetűen, még pedig országos törvény által kívánja szabályozni. Tárgyalás befejezésével *Jónásch Antal* aczélgyári igazgató, előadást tart: „*Tanulmány a kis Bessemer-konverter üzeméről*“ czim alatt, amely a hallgatóság figyelmét közel másfélóra hosszant teljesen lekötötte. A jövő gyűlést október 23-án a bányatársulati kaszinóban fogják megtartani, a családtagok részvételével. Előadás tartására felkéretnek: Korompay Lajos, esetleg Haffner Ferencz, vagy Karvas Dezső osztálytagok. *Gerő Nándor* igazgató indítványára az osztály

Jónásch Antal igazgatónak az érdekes és tanulságos előadásért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. *Bl.* (19.) — **A Magyar Bányász és Kohász Altisztek Országos Egyesületének választmánya** f. hó 2-án d. u. 5 órakor értekezletet tartott az egyesület tagjainak szolgálat közben történt balesetek folyamányaként bekövetkezett végleges rokkantság vagy haláleset esetére történendő biztosítása tárgyában. Az ügyet Litschauer Lajos tiszteletbeli tag, kir. bányatanácsos ismerteti, előadván, hogy miután a bányászati, vas- és fémkohászati, a gépészeti és gépgyári szolgálat az altisztek és mesterek testi épségét és életét folytonosan veszélyezteti az altisztek és mesterek érdekében szükségesnek tartotta, hogy oly módokról történjék gondoskodás, amelyek az altiszteket és mestereket (amenynyiben a magy. bányász és kohász altisztek országos egyesületének kötelékébe tartoznak), a szolgálatban őket ért súlyos oly balesetektől származható károsodás ellen, a lehetőség határai között, nagyobb anyagi áldozat nélkül, legalább az anyagiakban annyira biztosítani lehessen, hogy végleges rokkantság esetében ők maguk 1000 (egyezer), a baleset következtében beállott elhalálozásuk esetére pedig a hátrahagyott családtagok 1000 (egyezer) korona segélyösszegben részesülhessenek. E biztosítás dolgában már hosszszasabban folynak a tárgyalások ő között s a különféle biztosító társulatok között. Most végre sikerült a „Magyar Általános Biztosító Társulat“-tal oly megállapodásra jutni, mely a bányászat, kohászat, gépészet, gépgyártás és az egyesület kötelékébe tartozó bánya-, kohó-, gépkezelő-altisztek és gépgyári mesterek baleset ellen való csoportos biztosítását, csekély anyagi áldozattal lehetővé fogja tenni, ha az eszmét az érdekelt egyesületi tagok is felkaralják és a *Magyar Bányász és Kohász Altisztek Országos Egyesületé*-be tömegesen belépnek. A biztosító társulattal kötött feltételes és az összes osztályok hozzájárulásától függővé tett megállapodás szerint, az egyesület kötelékébe tartozó tagok, 1000 (egyezer) koronára biztosítva lennének, a szolgálatból származó végleges rokkantság eseteire s 1000 (egyezer) koronára biztosítanák hátramaradott családjukat arra az esetre, ha az őket a szolgálatban ért baleset következtében azonnal, vagy egy éven belül elhalnának. Evvel a kedvezményvel szemben 1. az egyesület azon tagjai, akik egyuttal a »Jó Szerencsét«-nek is előfizetői, évenként 10 K-át a lapért, + 2 K-át tagsági díj fejében és + 2 K 80 f-t, vagy ha szénbányászok + 3 K 60 f-ért fizetnének balesetbiztosításra; 2. az egyesület ama tagjai, kik a lapot nem tartják, 2 K tagsági díjon felül a szerint a mint szénbányászok, vagy más foglalkozási ágakhoz tartozók 3 K 60, illetőleg 2 K 80. balesetbiztosítási illetéket fizetnének évenként, előző évnegyedes részletekben; 3. azok pedig akik a lapot nem tartják és biztosításra sem hajlandók, 2 K díj ellenében az egyesületnek rendes tagjai maradnak és lehetnek és bármikor beléphetnek úgy az első mint a második tagcsoportba. Az értekezlet a biztosító társaság jelen volt képviselőjének felvilágosításait is meghallgatva, az elnökséget felhatalmazta, hogy a »Magyar Általános Biztosító Társulat«-tal oly kikötéssel lépjen előzetes egyezsége a csoportos balesetbiztosítás ügyében, hogy a kiállítandó s aláírandó kötvény csak akkor legyen jogérvényes, ha az elnökség f. é. december 15-ike és 20-ika között, erre nézve határozott írásbeli kijelentést tesz. Az értekezleten összegyülekezett választmányi tagok az eszmét igen melegen felkarolva, az elnökséget felkérlik, hogy annak pro-

pagálására minél szélesebb körű mozgalmat indítson és az osztályok elnökségei útján az egyesületi tagokat, az egyesületen kívül álló kartársakat pedig külön felhívás által a csatlakozásra felszólítsa. A választmányi gyűlésben végre bemutatásra s felolvasásra került a körmőzi osztály utolsó gyűlésének a jegyzőkönyve is, melyet a választmány, arra való tekintettel, hogy az határozataiban a közgyűlés elfogadott határozataival szembe helyezkedik, a központ irattárába helyezni a bányaiskolák szervezésére vonatkozó javaslatait azonban a jövő közgyűlés tárgysorozatába felvenni rendelte.

Társadalmi hírek.

Ledács-Kiss István a m. kir. államasúti gépgyárak műszaki főellenörének húszonöt éves szolgálati jubileumát, nagyobb szabású ünnepek keretében ülték meg a legközelebb elmúlt napokban Budapesten. A tisztikart *Dvorák* Hubert főfelügyelő vezette a jubiláns kartárs elé, ő méltatta érdemeit, ő nyújtotta át a tisztikar által felajánlott értékes emléktárgyakat is. A szerencsekivánatokhoz *Vajkay* Károly ministeri tanácsos, *Ritter* Ottó és *Róth* Pál kir. tanácsosok is csatlakoztak. *Um.* (27.) — **Bucsúestély Tirscher József k. bányatanácsos tiszteletére.** Szép és lélekemelő ünneplésben részesítették kartársai *Tirscher* József m. kir. bányatanácsost, ki negyven évet meghaladó szolgálat után nyugalomba vonult. Múlt hó 30-án este a bányászati tisztviselők *Kachelmann* Farkas főbányatanácsos vezetésével a hegybányai kaszinóban gyűltek össze s innen a bányász zenekarral, mécseikkel világító bányászok sorfala között vonultak az ünneplés lakása elé. A kollégák nevében *Veress* József bányatanácsos intézett búcsúbeszédet a távozóhoz majd pedig az ünnepélyen megjelent altisztek nevében *Balázs* János. Az ünneplés megatva köszönte meg a nem várt s nem remélt megliszteltetést. A bányamunkások elvonulása után az egybegyűltek kocsira ültek, hogy Selmeczbányán a városi vígadóban rendezett búcsú-estélyen vegyenek részt. Az estélyen több mint nyolcvan volt az ünneplők. A bányászati tisztviselők teljes számban megjelentek *Grillusz* Emil bányaisgazgatóval élükön; a főiskola képviselőiben részt vettek az estélyen *Sobó* Jenő, *Szentiványi* Gyula, *Réz* Géza, *Barlai* Béla dr. és *Muzsnay* János főiskolai tanárok; a város képviselőiben *Arthold* Géza helyettes polgármester és *Kuti* István rendőrfőkapitány; a középiskolák képviselőiben *Király* Ernő licz. igazgató és *Szártórisz* Ferencz főgimnáziumi kegyesr. tanár; a dohánygyár részéről *Vudny* Antal igazgató és *Krepelka* György osztályvezető; ott voltak továbbá *Baán* Elemér, *Herrmann* Emil, *Körös* László, *Gerő* Guszláv, *Phyladelph* Mór, *Hornyacsék* István stb. Az első felköszöntőt az ünneplésre *Grillusz* Emil bányaisgazgató mondta; az ünneplés köszönő szavai után *Sobó* Jenő főiskolai tanár igen szép beszédben éltette a bányászati tisztikart és annak vezetőjét *Grillusz* Emil bányaisgazgatót. *Veress* József bányatanácsos a vendégekre üritette poharát. Majd *Muzsnay* főiskolai tanár a bányászat virágzására emelte poharát. *Baán* Elemér humoros toszlja általános derűtséget kelteft. A társaság a legjobb kedélyhangulatban töltött kellemes est emlékével osztott szét az éjjeli órákban. *Sh.* (40.) — **Piovarcsi Károly negyven éves szolgálati jubileuma.** A bindti bányatársulatnak érdemes főgondnoka *Piovarcsy* Károly f. é. október hó 1-én ünneplte meg a bányá-

szat terén töltött szolgálatának 40-ik évfordulóját. Jobban mondva a szeretett és közbecsülésben álló főnököt, tisztársat és tisztviselőt ünnepelték az alkalmazottak, kollégák és az igazgatóság, kik mindannyian szeretetüknek és elismerésüknek adtak e napon kifejezést az ünnepelt irányában. Erdemei elismerésül az igazgatóság *Piovarcsyt elsőosztályú főbányagondnokká* nevezte ki és arányórával ajándékozta meg, melyet *Drollz Hugó* igazgató személyesen nyújtott át, este pedig az alkalmazottak fáklyás-zenét rendeztek, miközben a szeretett főnököl tisztársai részéről többen üdvözöltek. *Sz. (111.) — ELJEGYZÉS. Dölle Gyula* a felsőmagyarországi Bánya és Kohó R.-T. tisztviselője Budapesten, eljegyezte Wohl Lipót földbirtokos leányát Hermint, Heves-taron. *Pn. (235.)*

Vegyes hírek.

Távozó vezérigazgató. A Gr. Csáky László féle prakfalvai vas- és aczélmű r.-t. vezető igazgatója **Pirkner Conrád**, lemondását benyújtotta s állását az év végével elhagyni szándékozik. A társulat f. hó 31-én tartandó közgyűlésén az igazgatónak e demissziójáról is határozni fog. *Um. (27.) — Hütelen bányaaltisztek.* Déváról azt táviratozzák a Budapesti Hirlapnak (1909, évi 233. sz.) hogy: A brádi aranybánya-társulat igazgatósága észrevette, hogy a bánya néhány alkalmazottja rendszeresen lopja az aranyérczet. Az igazgatóság kérésére a brádi csendőrök megmotozták a munkásokat és e közben Cserny Ottó főfelőrnél másfél kilogramm aranyérczet találtak. Cserny megvallotta, hogy Opersil főfelőr biztatására már többször lopott. A dévai törvényszék Opersilt lopásért másfél évi fogházra, Csernyt bünpártolásért kétszáz korona pénz-bírságra ítélte. — **Öskori kunyhótelep a dévai Várhegyen.** A dévai Várhegyen Malasz József öskori kunyhótelepet fedezett fel. A »Hunyadvármegyei Történelmi és Régészeti Társulat« azonnal ásátásokat eszközölt a telepen és számos bronzkori eszközt, fegyvert és edényt talált. *Vh. (40.) — Dobsina város küldöttsége Kóburg Fülöp hercegnél, Pohorella-vasgyárban.* Dobsina város küldöttsége f. hó 4-én tisztelgett Kóburg-Fülöp hercegnél Pohorella-vasgyárban. A küldöttség a *dobsina—poprádi vasút* támogatását kérte a hercegtől, aki kijelentette, hogy a vasutat fontos országos érdeknek tartja és nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatni hajlandó, ha a hitbizomány nem ellenzi a hozzájárulást. »Amint az urak tudják« — mondotta a herceg — »már eddig is sokat tettem a Garamvölgy közlekedési eszközeinek a gazdagítására és vagyonom nagy része ezekbe van befektetve.« A küldöttség megköszönte a herceg áldozatkészségét. *Bp. (236.)*

Hírek a külföldről.

Alagut Svédország és Dánia között. Svédországban azzal a tervvel foglalkoznak, hogy Kopenhága és Malmö városokat az Oeresund alatt építendő alagúton átvezető viltamos vasúttal kössék össze. Az alagútat 16 km. hosszúra tervezik. *Mn. (40.) — Öskori leletek.* *Perigueuxból* (Dordogne megye) jelentik, hogy Le Dugue közelében sziklák alatt, alluviális rétegektől befedve, történelem előtti korszakból való ember jó állapotban lévő *csontvázát* találtak. A bordák mellett, amelyeknek korát több mint 20 000 évre becsülik, iramszarvas-csontok és földolgozott tüzkövek feküdtek. Froenin Oltó Dr, a *Vettern-tó* közelében levő Om hegynél, négyezer éves *csölöpépítkezés* nyomait találta s ugyanott kőből való fegyvereket és háztartási eszközöket, tüzkövet, csontokat és szarut talált. Ez a legelső ilyenmü lelet Európa északi részében. *Bp. (234.)*

Munkásügyek.

Munkások, tömeges elbocsátása. Londonból híre érkezik, hogy a *cardiffi Cambrian-bányák* tulajdonosai négyezernél több munkásnak felmondtak. A szokatlanul szigorú megrendszabályozásnak azok a követelések az okai, amiket a munkások a nyolcz-órai munkaidő tekintetében támasztottak. *Us.* (233.) — **MUNKÁSMOZGALMAK.** A Sopron város területéhez tartozó *Brennberg-szénbányában*, a földmunkások október hó 4-én strájkba léptek, mert az igazgatóság nem teljesítette azt a kívánságukat, hogy munkaidejük nyolcz óra legyen. A földmunkások ügyét, a bányamunkások is magukévá tették és valamenynyien megszüntették a munkát. A közbiztonság érdekében egy század katonaság kiküldését kérte a rendőrség. A sztrájkolók csendesen viselkednek. *Bp.* (235.)

Balesetek.

Dinslakenből jelentik: A lohbergi bánya 2. számú tárójában f. hó 4-én reggel baleset történt. Nyolcz bányász egy **állványról a mélységbe zuhant.** Egy bányász rögtön meghalt, a többiek többé-kevésbé súlyosan megsérültek. *Bp.* (235.)

Közlekedés.

A homorodalmás szentegyházas—oláhfalui vasútra adott előmunkálati engedélyt a kereskedelmi minis-ter *Schwarz* Adolf esztergomi bányavállalkozónak. Az engedély csak a régibb keletű homoród—homoródalmási vasúti előmunkálati engedélyének variánsa. — **Karánsebes—resiczabányai vasút.** A kereskedelmi minis-ter a Karánsebes—hát-szegi h. é. vasút r.-t.-nak Karánsebes állomástól Ruzs, Delinyest és Ezeres községek érintésével az *oravicza—németbogsáni—resiczabányai* vasút *Resiczabánya* állomásig vezetendő vasútvonalra az előmunkálati engedélyt megadta. *Mk.* (40.)

Irodalom.**Megjelent könyvek.**

Handbuch der autogenen Schweis-sung. (Az autogén hegesztés kézikönyve). Kautny Theo. Marhold Carl kiadása, Hallében. (Ára: 3 Mark 60 Pf.) — **Explosivstoffe auf Grund des in den Literatur veröffentlichten Materials bearbeitet.** (Robbászító anyagok, az irodalom adatai nyomán). Dr. H. Brunswig. Barth A. J. kiadása Leipzigben. (Ára kötve 9. füzve 8 Mark.)

Lapszemle.

A Bányászati Kohászati Lapok f. évi 19. számának tartalma a következő: A fonsorokról, írta *Faller* Károly, k. főbányatanácsos; Cyanidlúgzási kísérletek a Nagybánya környékén folyó patakokban leülepedett iszappal, írta *Altnéder* Ferencz kir. mérnök; I. Ferencz József ausztriai császár a bányavárosokban 1852-ben, írta *Pszotka* Ferencz; Vektormenynyiségekről szóló tételek alkalmazása tehnikai számításoknál, írta *Finkey* József; A közetek és azok szénsavtartalma; Az elektromos nagyolvasztó fejlődése (Katona); A rozsnói bányaiskola megnyitása. Bányászat és Kohászati hírek. Közgazdaság. (Földünk réztermelése a legutóbbi tíz esztendőben. Hírek); Egyesületi ügyek. Hivatalos rovat. (Értesítő a hazai bányaiskolák 1908—9. tanévi eredményeiről). *Lts.*